

СУЧАСНИЙ СТАН БЕРЕГОВОЇ ЗОНИ ОБМІЛИНИХ ЗАТОК ЧОРНОГО МОРЯ В МЕЖАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ

До недавнього часу берегова зона обмілиних заток Херсонської області вважалась мало динамічною, або майже стабільною [3]. Саме таке уявлення про природу берегів цих заток, розвинуло ідею, що будь-яка антропогенна діяльність не повинна викликати негативних наслідків для берегової зони. Але сучасні дослідження берегової зони регіону довели, що ці берега розвиваються в умовах домінування нехвильових факторів розвитку, внаслідок чого вони характеризуються дуже специфічною динамікою, яка значно відрізняється від динаміки стабільних берегів [5]. Відповідно виявилось, що використані при берегозахистному будівництві в регіоні дослідження принципи, є недоцільними тому, що вони не враховували великої кількості специфічних рис цих берегів.

Результати досліджень та їх аналіз

В межах обмілиних майже замкнених заток Херсонської області об'єкти берегозахистного будівництва мають незначне розповсюдження, це пов'язано з малим ступенем освоєння території та незначним поширенням абразійних форм рельєфу [5]. Вдвоє берегової смуги Ягорайської, Тенарівської та Перекопської заток, сучасні ділячі берегозахистні споруди повністю відсутні, а в Джарнагаській такі ділячки мають незначну довжину.

Але на цей час в регіоні дослідження існують кілька ділянок, які потребують берегозахистного будівництва. Це, насамперед, ділянка абразійного берега Джарнагаської затоки на сході смт. Лазурне, де під

берегової зони характеризується високими швидкостями абразії, які значно перевищують швидкості абразії за межами населеного пункту. Але під час досить потужного шторму, який відбувся в даному регіоні 23-24 березня 2007 року, абразія берегів взагалі не відбулася та навпаки досить значного руйнування зазнали донедавна стабільні береги, що розташовані в межах берегової зони Джарилгацької затоки. Саме тому існує відповідна необхідність дослідити та проаналізувати цю цікаву природну ситуацію з метою запобігання можливості її повторення.

Результати досліджень та їх аналіз

Смт. Лазурне розташоване на півдні Херсонської області, вздовж узбережжя Каркінітської затоки в південній частині та вздовж узбережжя Джарилгацької затоки на сході. Берегова зона Каркінітської затоки, в межах смт. Лазурне, має дуже значну рекреаційну освоєність, саме тому для підвищення рекреаційного потенціалу даної території в її межах був побудований берегозахистний комплекс. Наявність саме цього комплексу і є головною причиною існуючої деструктивної ситуації в межах берегової зони Каркінітської затоки.

Берегова зона Джарилгацької затоки має значно менший рекреаційний потенціал та дуже незначну динамічність. Саме тому вздовж берегів цієї затоки розташовано значно менше рекреаційних закладів та повністю відсутні будь-які берегозахистні споруди. Але періодично ця частина смт. Лазурного потерпає від штормових нагонів.

23 березня 2007 року над територією Херсонської області були зафіксовані проявлення «нетропічного циклону». Це метеорологічне явище супроводжувалося сильним вітром східного-південно-східного напрямку, зі швидкістю близько 35 м/с.

Дуже сильний вітер та суха поверхня ґрунту сприяли утворенню над територією області потужного еолового переносу, у вигляді пилової бурі. В береговій зоні Чорного моря утворився дуже потужний шторм, який найбільшу силу мав біля міста Одеса. Як відомо, жертвою цього шторму стали два судна, що були викинуті хвилями на мілководдя Дністровського пересипу.

Берегова зона Джарилгацької затоки, на відміну від берегової зони Каркінітської затоки, розвивається за умов домінування **исключальних** факторів розвитку. Саме тому в межах даної берегової зони поширений специфічний генетичний тип берегу – **вітроприсушений**, який більшу частину часу знаходиться у стабільному стані, а **значні зміни відбуваються** лише під час штормових нагонів.

Штормові нагони – це **катастрофічні природні явища**, під час яких відбувається швидко катастрофічне **підняття рівня моря**, що відбувається внаслідок сумісного впливу на **волну поверхню штормового вітру**, та атмосферного тиску. **Внаслідок штормових нагонів** значні території прибережного **суходолу затоплюються морськими водами** та в межах берегової зони **відбувається активне руйнування кліфів та бенчів**.

В результаті затоплення прибережних територій суходолу на їх

поверхні утворюються різноманітні форми рельєфу, такі як канали стоку нагонових вод, конуси виносу уламкового матеріалу, знаки рябі, калюжі та лагуни.

Під час «нетропічного циклону» 23 березня, напрямком вітру співпав, з орієнтацією максимальної довжини Джарилгацької затоки зі сходу на захід, саме це сприяло штормовому нагону в межах берегової зони кутової частини затоки. Його максимальна висота знаходилась в межах від 0,9 до 1,2 м. Внаслідок підняття рівня затоки її води затопили прилеглі до берегової зони Джарилгацької затоки оздоровчі заклади. Проникнення нагонових вод до суходолу досягала 300 – 400 м.

Нагонові води, у своїй більшості, були спрямовані до території сухої лагуни, де знаходиться недобудований оздоровчий заклад. Рівень нагону збільшувався швидко, але коли нагонові води почали перехлюпувати пересип сухої лагуни, в її тілі були сформовані чотири прорви по яким зі значною швидкістю та досить великою силою ці води почали потрапляти до акваторії Каркінітської затоки. Ерозійна сила потоку була досить велика, бо глибина утворених прорв перевищувала 1,5 м (мал.1).

Внаслідок підняття рівня затоки та подальшого проникнення цих вод в межах суходолу територія пансіонату «Кані» перетворилася на острів. Території пансіонату та дитячих оздоровчих таборів, що розташовані вздовж берегової зони Джарилгацької затоки, нагоні води утворювали тимчасові озера. Рівень штормового нагону тримався близько однієї доби і лише 25 березня він знизився до звичайної відмітки.

Мал.1. Прірва, що з'єднувала суху лагуну з Каркінітською затокою.

коливання рівня, під впливом домінуючих в регіоні нагонних явищ. Саме тому можуть бути забруднені алеврито - пелтовими наносами піщані пляжі на берегах цього регіону. Внос замулених частинок сприяє зменшенню прозорості води та забрудненню прибережних вод, пляжів та морського дна, зниженню біологічної продуктивності та біомаси молюсків. Пагубний вплив на фітопланктон та фітобентос відіграє порушений газовий режим прибережних вод. При дослідженні вод заток на вміст кисню виявилося, що найменша кількість кисню фіксується біля гирлів каналів та в обмінних затоках другого порядку в які впадає значна кількість каналів. Саме зниження кількості кисню в воді сприяє виникненню заморних явищ.

Висновки

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. зрошуване землеробство відіграє істотний вплив на стан прибережних акваторій Херсонської області;
2. скидання дренажних та іригаційних вод сприяє зменшенню солоності прибережних вод, що в свою чергу викликає інтенсивний ріст прісноводної рослинності;
3. скидання великої кількості завислої речовини, що насичена мінеральними добривами сприяє порушенню газового режиму водоюм та зниженню біологічної продуктивності та біомаси молюсків.

Література:

1. Александров Б.Г. Экологические последствия антропогенного преобразования прибрежной акватории Черного моря в XX веке / Исследование береговой зоны морей: Сб. научн. трудов. - Киев: Карбон АТД, - 2001. - С. 25 - 34.
2. Гидрометеорология и гидрохимия морей СССР // Отв. ред. Ф.С. Терзиев. - Черное море: Гидрометеорологические условия. - Т. 4. - Вып. 1. - СПб: Гидрометиздат, 1991. - 429 с.
3. Інформація про стан навколишнього природного середовища Херсонської області за 2004 рік. - Х.: Водні ресурси, 2004. - 17
4. Пелан Г.С. Сучасний стан геоекологічного середовища і морської води Джарилгацької затоки // Вісник Одеського держ. унів. Геогр.-геол. науки. -1999. - Т. 4. - Вин. 5. - С. 98 - 103.